

Prosinac 2022.

Intervju: Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH

USTAVNI ZAKON OSIGURAO JE NACIONALNIM MANJINAMA POLITIČKI SUBJEKTIVITET KOJEGA JE VIŠE TEŠKO DEGRADIRATI

Manjinska politika u proteklih dvadeset godina od usvajanja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina stvorila je uvjete i mehanizme kroz koje je probleme nacionalnih manjina moguće identificirati i rješavati demokratskim alatima koje je osigurao ovaj Zakon. Novi kvalitativan iskorak predstavlja bez sumnje činjenica da je Zakon omogućio i institucionalno osigurao ulazak nacionalnih manjina u javni politički i društveni život, a to znači da se danas u ključnim procesima odlučivanja više ne može zaobići ili iz toga procesa eliminirati i isključiti nacionalne manjine. Ima onih koji traže pokretanje procesa izmjena Ustavnog zakona s ciljem da se prava nacionalnih manjina ograniče i reduciraju, posebno, kada su u pitanju saborski zastupnici nacionalnih manjina, ali i uloga vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na lokalnom nivou, jezična i obrazovna prava itd. Međutim, postoji i drugi kut gledanja koji polazi od realne činjenice da je praksa u ovih 20 godina pokazala i neke nedostatke Ustavnog zakona i da bi to trebalo mijenjati kako bi on bolje funkcionirao, a manjinska prava jačala. Ali promjena Ustavnog zakona treba pristupiti odgovorno i imati u vidu uvijek i činjenicu da se tim zakonom reguliraju manjinska prava, ali i odnos većine i manjine te da zakon uvijek mora biti u obostranom interesu. Kada postignemo takvu svijest o odnosima većine i manjine mnogi će se problemi lakše rješavati, a manjinska politika će ući u svoju novu, produktivnu, a ne samo zaštitnu, fazu.

■ Navršava se 20 godina od donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, ključnog dokumenta koji je ne samo odredio ostvarivanje i razvoj manjinskih prava u Hrvatskoj, nego u nekim aspektima bitno doprinio hrvatskom putu u EU. Važnih zakona koji su regulirali položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj bilo je, naravno i prije. Što se postiglo ovim zakonom?

Važno je istaći da povijest manjinskih prava u Hrvatskoj ne počinje Ustavnim zakonom, koji je inače dobio visoke ocjene poštivanja europskih standarda zaštite manjina. Odmah, na početku formiranja naše samostalne države bio je donesen vrlo kvalitetan Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica. Na žalost, zbog ratnih okolnosti i njihovih posljedica u kojem su dio konfliktnog polja bile i same nacionalne manjine, odnosno neke od njih, zakon faktički nikad nije zaživio. Ratne okolnosti i ratne posljedice dugo su pritiskale, diskreditirale i marginalizirale manjinska prava u Hrvatskoj, ali se iz toga konačno izašlo u procesu približavanja

20 GODINA
USTAVNOG ZAKONA
O PRAVIMA
NACIONALNIH MANJINA



(Nastavak na stranici 2)

Intervju: Anja Šimpraga, potpredsjednica Vlade RH za društvene djelatnosti i ljudska prava

OPERATIVNI PROGRAMI VLADE ZA NACIONALNE MANJINE KLJUČNI SU ZA OPSTANAK NEKIH KRAJEVA I LJUDI U NJIMA

Program za financiranje projekata lokalne infrastrukture i ruralnog razvoja na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina je ključ opstanka tih krajeva i ostanka ljudi u njima. Cilj je pružanje pomoći razvoju tih lokalnih zajednica poboljšanjem dostupnosti lokalne infrastrukture i zagovaranjem promicanja ravnopravnosti, nediskriminacije i održivog razvoja te participativnim pristupom dionika šire lokalne zajednice.

■ Operativni programi Vlade RH za nacionalne manjine 2021.-2024. došli su do otprilike pola mandata. Kako ocjenjujete njihovu dosadašnju implementaciju? U čemu se uspjelo? Ima li značajnijih podbačaja u odnosu na planirano? Gdje su najveći otpori i problemi?

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina zadužen je Vladi dostavljati izvješća o provođenju Operativnih programa do kraja veljače za prethodnu godinu. Stoga ćemo početkom 2023. imati jasniju sliku što je sve ostvareno na polovici razdoblja provedbe. Bitno je istaknuti da se sve redovne aktivnosti koje se odnose na ključne elemente zaštite manjinskih prava navedene u Operativnim programima, od obrazovanja do kulturne autonomije, kontinuirano provode.

Od važnih uspjeha izdvojila bih donošenje novog Protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje koji je Vlade Republike Hrvatske usvojila 8. travnja 2021. Donošenje i provedba Protokola je veliki korak naprijed u zaštiti manjinskih skupina u pogledu suzbijanja govora i zločina iz mržnje.

Istaknula bih i projekte elektrifikacije i razvoja vodovodne mreže na područjima naseljenima nacionalnim manjinama kao i izgradnju brojnih cesta. Ujedno, izgrađeni su ili se rade kulturni centri za više nacionalnih manjina diljem Hrvatske.

(Nastavak na stranici 4)

Hrvatske EU donošenjem jednog zaista europskog i visokokvalitetnog zakona, koji danas, bez sumnje, stoji u vrhu europske manjinske legislative - Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, koji je usvojen u prosincu 2002. godine i čiju 20-tu godišnjicu obilježavamo ove godine. Oblikovanje i usvajanje toga zakona bio je složen i zahtjevan proces s nizom problema, teškoća i prepreka, ali na kraju se uspjelo postići snažan i kvalitetan zakonski tekst koji je već 20 godina osnova razvoja manjinske politike. Ta je politika, naravno, u čitavom ovom razdoblju imala svojih uspona i padova, ali je Ustavnim zakonom trasiran put koji je na nov i kvalitetan način pozicionirao nacionalne manjine u hrvatskom društvu i osigurao im politički subjektivitet kojega je teško više degradirati. A ozbiljnih pokušaja degradacije je bilo. Posebno nakon ulaska Hrvatske u EU, kada su eliminirani kontrolni mehanizmi i kada su neki ekstremistički krugovi, pogotovo u vrijeme Orešković-Karamarkove vlade, pokušali nametnuti pitanja ozbiljne redukcije manjinskih prava. Uspješno smo se tome othrali i sa sadašnjom Vladom počeli graditi novu etapu uvažavanja i povjerenja što je manjinska prava vratilo u pozitivnu matricu hrvatske politike.

NOVI KVALITATIVNI ISKORAK

■ **Kako bi onda kao čelnici Savjeta, krone manjinske institucije, koji je i sam utemeljena ovim zakonom rezimirali ovih 20 godina ostvarivanja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Što je donio nacionalnim manjinama, kako je unaprijedio manjinsku politiku, što je donio hrvatskom društvu uopće?**

Distanca od 20 godina daje nam mogućnost objektivne procjene što je učinjeno i što je postignuto u sferi manjinske politike. Naglasio bih da su stvoreni uvjeti i mehanizmi kroz koje je probleme nacionalnih manjina moguće identificirati i rješavati demokratskim alatima koje je osigurao ovaj Zakon. Novi kvalitativni iskorak predstavlja i činjenica da je Zakon omogućio i institucionalno osigurao ulazak nacionalnih manjina u javni politički i društveni život. To znači da se danas u ključnim procesima odlučivanja više ne može zaobići, ili iz toga procesa eliminirati i isključiti nacionalne manjine. Ako bi radili katalog što je Ustavni zakon donio onda bi mogli napraviti pozamašan spisak. Evo nekih najznačajnijih postignuća koja, na žalost, nisu uvijek dovoljno prepoznata i afirmirana u javnosti. Prvo je to napredak u izjašnjavanju o pripadnosti nacionalnih manjina, zatim pravo na upotrebu imena i prezimena na manjinskom jeziku i pismu, dobivanje osobnih iskaznica na manjinskom jeziku i pismu, služenje svojim jezikom i pismom u javnoj upotrebi i komuniciranju, još širi razvoj obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina, uporaba znamenja i simbola manjinskih zajednica, kulturna autonomija kao širok prostor očuvanja identitetskih, tradicijskih i kulturnih vrijednosti nacionalnih manjina, ali i njihov razvoj. Potom autonomno financiranje programa kulturne autonomije, odnosno pravo i mogućnost da o tome odlučuju upravo predstavnici nacionalnih manjina na osnovu svojih kriterija koje je prihvatila Vlada. Potom pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja, što bi se odnosilo na primanje i širenje

Istina je, imamo problema s primjenom Ustavnog i drugih manjinskih zakona, ali to prati sudbinu i mnogih drugih zakona u Hrvatskoj, odnosno činjenicu da s primjenom mnogih zakona, blago rečeno, ne stojimo baš najbolje. Još uvijek izgrađujemo pravnu državu, ali mislim da napredujemo. Upravo stalno kritičko ukazivanje na manjkavu i nedostatnu implementaciju Ustavnog zakona koje dolaze i iz Savjeta za nacionalne manjine i od zastupnika nacionalnih manjina te od drugih nadležnih tijela i institucija podiže i njegovu učinkovitost.

informacija na manjinskom jeziku i pismu, samoorganiziranje i udruživanje nacionalnih manjina radi ostvarivanja zajedničkih interesa, proporcionalno zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u tijelima javne uprave na svim razinama i domenama te u sudstvu. Zatim sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanje lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Tu su i odluke Ustavnog suda koje se tiču ostvarivanja prava nacionalnih manjina, zakonodavni okvir koji pokušava suzbiti govor mržnje itd. Moglo bi se toga još istaknuti i nabrojiti, ali mislim da smo istakli najvažnije. Svakako bih još dodao da je iz intencija Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina proizašla i nova praksa koju je uvela Vlada Andreja Plenkovića, a to je donošenje Operativnih programa za nacionalne manjine kojima se istina postupno, ali vrlo konkretno rješavaju problemi i potrebe nacionalnih manjina i to uz punu suradnju Vlade i njenih tijela i predstavnika nacionalnih manjina.

■ **Kako ocjenjujete implementaciju Ustavnog zakona u proteklom periodu?**

E sada, da li smo i koliko zadovoljni implementacijom to je stvar ozbiljnih analiza. A to znači da procijene treba davati realno i odgovorno, a ne brzopleto izricati ocijene bilo pozitivne, bilo negativne. Imamo osnove za zadovoljstvo, ali i puno kritičkih primjedbi o čemu će, vjerujem, puno više i meritorno reći i međunarodna znanstvena konferencija "Prvih dvadeset godina Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina", koje smo jedan od suorganizatora. Istina, mnoge stvari koje je donio Ustavni zakon nisu zaživjele. Realni smo i znamo da se i mnogi drugi zakoni ne provode idealno, ali u nekim dijelovima smo imali i imamo puno problema, a to je npr. pravo na uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina, na zapošljavanje nacionalnih manjina u državnim i javnim službama, na sredstva priopćavanja, odnosno pravo nacionalnih manjina da budu adekvatno prisutne u medijima te da ti mediji afirmiraju politiku približavanja i prepoznavanja nacionalnih manjina kao općedruštvenu vrijednost i sastavni dio ukupnog javnog političkog i kulturnog života. Dakle, postoji puno važnih stvari na kojima još treba raditi, a veliki naglasak sada stavljam na pristup sredstvima javnog priopćavanja koja trebaju doprinositi

integraciji, a ne getoizaciji nacionalnih manjina. Ipak, unatoč svim problemima ne želimo bazirati našu politiku na principu "zida plača", već stalno razvijati primjenu prava, pri čemu treba znati da je pravo ono što se dešava, a pravda ono što bi trebalo biti.

REALAN PRISTUP PROBLEMIMA

■ **Često naglašavamo kako imamo jedan od najboljih europskih pravnih okvira kada je u pitanju zaštita nacionalnih manjina. Međutim, istovremeno se vrlo često ističe nezadovoljstvo njegovom primjenom. Koji su glavni uzroci toga i kako postići efikasniju primjenu manjinskih zakona?**

Mnoge stvari koje su u vezi s nacionalnim manjinama pod posebnom su kritičkom lupom javnosti. Tako se npr. često vrlo kritički govori o maloj izlaznosti nacionalnih manjina na izborima, iako imamo i drugih izbora gdje ta izlaznost nije bitno veća. Istina je, imamo problema s primjenom Ustavnog i drugih manjinskih zakona, ali to prati sudbinu i mnogih drugih zakona u Hrvatskoj, odnosno činjenicu da s primjenom mnogih zakona, blago rečeno, ne stojimo baš najbolje. Još uvijek izgrađujemo pravnu državu, ali mislim da napredujemo. Upravo stalno kritičko ukazivanje na manjkavu i nedostatnu implementaciju Ustavnog zakona koje dolaze i iz Savjeta za nacionalne manjine i od zastupnika nacionalnih manjina te od drugih nadležnih tijela i institucija podiže i njegovu učinkovitost. Naravno, s mnogim stvarima smo i dalje vrlo nezadovoljni, mnoge stvari idu presporo, ali idu. I na tome ćemo nastaviti raditi uz suradnju svih nadležnih institucija od Vlade pa dalje.

■ **Unatoč pozitivnim ocjenama Ustavnog zakona puno je i dobronamjernih kritika koje traže njegove izmjene i promjene upravo s ciljem podizanja njegove efikasnosti, bolje zaštite, ali i daljnjeg unapređivanja manjinske politike. Razmišlja li se o tim promjenama, na što bi one primarno bile fokusirane i jesu li te promjene u nekom doglednom planu?**

Što se tiče potencijalnih promjena Ustavnog zakona tu ima više tendencija i frontova, da tako kažem. Ima onih koji traže pokretanje procesa izmjena Ustavnog zakona s ciljem da se prava nacionalnih manjina ograniče i reduciraju, posebno kada su npr. u pitanju saborski zastupnici nacionalnih manjina, ali i uloga vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na lokalnom nivou, jezična i obrazovna prava itd. Ali, postoji i drugi kut gledanja koji polazi od realne činjenice da je praksa u ovih 20 godina pokazala i neke nedostatke Ustavnog zakona i da bi to trebalo mijenjati kako bi on bolje funkcionirao, a manjinska prava jačala. Tako se primjerice ističe kako je sazrelo vrijeme da se uloga i pozicija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, tih važnih poluga ostvarivanja prava na lokalnom nivou (a lokalni nivo je najvažniji nivo za kvalitetno ostvarivanje manjinskih prava), ojačaju. Naime, smatra se kako bi njihove nadležnosti i funkcije koje su sada samo savjetodavnog karaktera trebalo jačati i mijenjati u pravcu ravnopravnog čimbenika u odlučivanju o pitanjima nacionalnih manjina u lokalnim sredinama. Isto tako npr. tamo gdje su manjine u većini u lokalnim sredinama nepotrebno je dodatno osnivati vijeća. Trebalo bi

osigurati efikasnije metode primjene određenih odredbi zakona itd. Ali promjenama Ustavnog zakona u svakom slučaju treba pristupiti odgovorno i imati u vidu uvijek i činjenicu da se tim zakonom reguliraju manjinska prava, ali i odnos većine i manjine te da zakon uvijek mora biti u obostranom interesu i doprinositi dobrobiti i razvoju i manjinske i većinske zajednice na nekom području. Ta svijest još nije dovoljno razvijena i usudio bih se tvrditi da kada postignemo takvu svijest o odnosima većine i manjine mnogi će se problemi lakše rješavati, a manjinska politika će ući u svoju novu, produktivnu, a ne samo zaštitnu, fazu.

ODGOVORNO U PROMJENE

■ U međuvremenu objavljeni su rezultati Popisa stanovništva koji su pokazali značajan pad broja pripadnika nacionalnih manjina. To je probudilo bojazni da bi rezultati popisa možda mogli ugroziti neka manjinska prava?

Popis stanovništva 2021. godine je, u osnovi, pokazao ono što su oni koji se time bave i pretpostavljali. Zabilježen je značajni pad ukupnog stanovništva, a onda se to još intenzivnije odrazilo među pripadnicima nacionalnih manjina, odnosno u manjinskim zajednicama. Od 22 nacionalne manjine njih 16 je zabilježilo pad. Neke i zaista velik, dok samo šest nacionalnih manjina bilježi brojčani rast. U odnosu na 2011. kada su pripadnici nacionalnih manjina u RH bili zastupljeni u stanovništvu sa 7,67 posto ovaj popis je to sveo na 6,2 posto. Naravno, da takvi rezultati popisa imaju i mogu imati izravni utjecaj na primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. To se posebno odnosi na pravo na upotrebu jezika i pisma nacionalnih manjina u pojedinim sredinama, zatim na pravo na izbor vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te na pravo na izbor u predstavnička i izvršna tijela lokalne i regionalne samouprave. Ako nas nešto u svemu tome veseli onda je to svakako porast broja romske nacionalne manjine. Iako relativno mali, ali je značajan, a romskoj nacionalnoj manjini je čak donio i prvo na dvojezičnost te nešto poboljšao i prava političkog predstavljanja.

Međutim, tamo gdje je došlo do smanjenja broja pripadnika nacionalnih manjina i gdje prijeto određena redukcija njihovih prava, izražavamo naše očekivanje da se problem neće lomiti preko koljena i da se neće robovati samo brojčanim parametrima. Prava manjina su civilizacijsko pitanje i lakmus papir demokratičnosti svakog društva pa je realno očekivati da se ne narušavaju neka stečena prava. Uostalom, imamo dobar primjer naše Istre koja je vrlo zorno pokazala što to znači živjeti multietničnost i multikulturalnost, što je suživot koji može biti i bogatiji i sadržajniji od same formalne tolerancije i koja je omogućila prava na dvojezičnost u mnogim sredinama, iako one nisu imale zakonske formalne uvjete s obzirom na brojnost pripadnika nacionalne manjine. Prednost je dana uvažavanju povijesnih, tradicijskih i kulturnih vrijednosti i odnosa, a ne svođenju prava na puki broj. To bi trebao biti dobar primjer i za neke druge naše sredine.

Savjet ne može pokretati takve inicijative, ali u svakom slučaju ćemo dati punu podršku sredinama gdje se one budu javljale, a mislim



Aleksandar Tolnauer

da je ozračje u hrvatskom društvu takvo da će tih pozitivnih primjera biti dosta i u vezi jezičnosti i u vezi političkog predstavljanja nacionalnih manjina, koje je također u nadležnosti lokalnih struktura. Takva rješenja zajednici ne mogu naštetiti, ali je mogu obogatiti. I zato čista forma ne bi trebala imati prednost nad sadržajem i smislom. Brojnost nije isključivi ključ manjinskih prava. Npr. ostvarivanje programa kulturne autonomije nacionalnih manjina, njihovi kulturni programi i odluke o njima nisu brojčano determinirani, već su determinirani njihovom kvalitetom. Ali brojnost jeste važan parametar zastupljenosti manjina u političkim tijelima i institucijama. Upravo takvi procesi traže i nova promišljanja manjinske politike koja neće biti brojčano determinirana. Zato smo u Savjetu i otvorili pitanja različitih obrazaca i modela djelovanja, a posebno obrazac istih ili jednakih šansi. Taj obrazac je vrlo bitan i on proizlazi iz duha i intencije Ustavnog zakona, ali se nedovoljno primjenjuje i na tome ćemo dalje inzistirati.

■ Spominjali ste važnost Operativnih programa Vlade za nacionalne manjine. Kako ocjenjujete njihovu realizaciju?

Savjet sustavno prati realizaciju ostvarivanja Operativnih planova Vlade i moram kazati da po našim analizama i prosudbama sva nadležna tijela zaista ulažu puno napora da se realizira ono što je planirano. Naravno, stvari ne idu bez teškoća, ali ono što je po nama

Praksa je u ovih 20 godina pokazala i neke nedostatke Ustavnog zakona i to bi trebalo mijenjati kako bi on bolje funkcionirao, a manjinska prava jačala. Tako se primjerice ističe kako je sazrelo vrijeme da se uloga i pozicija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, tih važnih poluga ostvarivanja prava na lokalnom nivou, ojačaju. Naime, smatra se kako bi njihove nadležnosti i funkcije koje su sada samo savjetodavnog karaktera trebalo jačati i mijenjati u pravcu ravnopravnog čimbenika u odlučivanju o pitanjima nacionalnih manjina u lokalnim sredinama.

bitno jeste činjenica da se Vlada na osnovu analize prethodnih Operativnih programa (2017.- 2020.) obavezala, odnosno preuzela vrlo precizne i konkretne obaveze u rješavanju manjinskih potreba i problema. Ali, ni manjine i njihovi problemi nisu i ne mogu biti izuzetak ni u čemu pa ni u ovom pogledu i na njihovu poziciju održavaju se ukupne društvene teškoće, ali se u realizaciji planiranog stalno napreduje. Jedna značajna vrijednost ovih novih Operativnih programa sadržana je u poboljšanoj metodologiji praćenja realizacije pa se sada planovi i rezultati puno konkretnije prate i proziva odgovorne subjekte na izvršavanje utvrđenih ciljeva.

MANJINSKA PRAVA NISU PRIVILEGIJA VEĆ RAVNOPRAVNOST

■ Sljedeće godine bi se trebali održati 6. po redu izbori za manjinsku samoupravu, za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. Kako procjenjujete njihov značaj, što donose, kako se pripremiti da ti izbori budu što uspješniji?

Na pitanjima boljeg i uspješnijeg rada vijeća i predstavnika nacionalnih manjina mi smo intenzivno radili čitav ovaj mandat pa i prije, naravno. To je naša stalna obaveza i orijentacija da u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina stalno pokušavamo vijeća i predstavnike bolje osposobiti za njihove funkcije. Ali, ne samo vijeća i predstavnike. Na naše edukativne seminare nastojimo uključiti i što više predstavnika lokalne i regionalne samouprave, jer tek kroz kvalitetnu suradnju s tim strukturama vijeća i predstavnici mogu doći do punog izražaja. Ali, iskreno rečeno još nismo zadovoljni postignutim. Imamo primjere odlične prakse u pojedinim sredinama, ali imamo i puno formalizma i praznog hoda. Sigurno je da će bolje funkcioniranje tih tijela manjinske samouprave u budućnosti bitno ovisiti i o tome da se promjene i ojačaju njihove nadležnosti. Umjesto svojevrsnog ignoriranja tih tijela što imamo u djelu jedinica lokalne i regionalne samouprave mi moramo doći u poziciju da ta tijela pruže doprinos ne samo rješavanju manjinskih problema u konkretnim sredinama, nego i doprinos ukupnom razvoju tih sredina. U tom smislu treba razmisliti i o boljim modalitetima izbora tih tijela, kako bi se poboljšala njihova kvaliteta pa bi se npr. mogao smanjiti broj članova općinskih, gradskih i županijskih vijeća kako bi se povećala njihova kvaliteta i omogućio efikasniji i operativniji rad.

■ Kako dalje razvijati koncept i ciljeve manjinske politike, da bi još bolje korespondirali sa stvarnim potrebama manjinskih zajednica i društva u cjelini?

Etnička raznolikost je temeljno obilježje velikog broja zemalja i zato treba tražiti optimalne modele njihova upravljanja. Pokušavamo otvoriti i predložiti rješenja koja su na opću korist. Danas imamo za to dobre osnove - suradnju i razumijevanje Vlade. Provode se Operativni programi Vlade za nacionalne manjine, a to je važan prostor kvalitetne i uspješne integracije nacionalnih manjina. Upravljanje različitostima je u rukama većine, ali ta većina danas za to ima sve više razumijevanja što prije nije bio slučaj. Ono što trebamo dalje razvijati je participacija manjina u odlučivanju i to je kriterij

na kojem moramo raditi. A to nije samo zbog manjina, nego i zbog vladavine prava u demokratskim društvima. Radi se o tome da odluke koje su usmjerene na manjine ili na njih mogu utjecati, to su odluke od značaja i za cijelo društvo. Naime, ako želite ostvarivati vladavinu prava ono u sebi mora sadržavati onaj najbitniji kriterij, a to je sudjelovanje svih slojeva društva u donošenju važnih društvenih odluka. I to je ono na čemu radimo i što predstavlja novi razvojni korak i doprinos manjinskoj politici.

(Nastavak sa stranice 1)

Naravno Pred nama je još puno posla, posebice u aspektima koji su i do sad bili izazovni, primjerice osnivanje manjinske redakcije na Hrvatskoj radioteleviziji i izbjegavanje getoizacije nacionalnih manjina u medijima. Potom puna primjena Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina te rješavanje otvorenih pitanja iz 90-ih godina poput pronalaska nestalih i završetka procesa povratka, otpisa parničnih troškova za žrtve rata i stambenog zbrinjavanja. Pritom je bitno da su svi ti prioriteti navedeni u Operativnim programima.

VIDLJIVI REZULTATI

■ **Kako stoje stvari kada je u pitanju ispunjavanje i napredak programa za sve nacionalne manjine, a kako onih posebnih za pojedine nacionalne manjine?**

Na razini programa za sve nacionalne manjine možemo biti zadovoljni, jer se neki kontinuirani programi poput obnove uništenih ili oštećenih spomenika kulture i spomeničke baštine, financiranje projekata lokalne infrastrukture i ruralnog razvoja na područjima naseljenima pripadnicima nacionalnih manjina te programi kulturne autonomije redovito provode i možemo vidjeti konkretne rezultate. Naravno i dalje postoje određena otvorena pitanja u kojima je potreban dodatni angažman i politička volja kako bi se provedba intenzivirala. Ipak treba naglasiti da su Operativni programi planirani i usvojeni za razdoblje od četiri godine i tek na kraju ćemo moći vidjeti što je napravljeno, pogotovo jer sada ulazimo u razdoblje najintenzivnijeg rada. Što se tiče posebnih programa vjerujem da su predstavnici nacionalnih manjina zadovoljni napretkom iako naravno u svakom posebnom operativnom programu postoje određene mjere za čiju realizaciju je potreban dodatni napor. Neke manjine poput romske imaju i svoje zasebne nacionalne planove i dodatne projekte kao osigurače razvoja i poštivanja prava, dok na primjer srpska manjina tradicionalno ima najizazovnije mjere i aktivnosti. Posebno mi je drago da su u Operativnim programima navedene mjere koje su usuglašene s predstavnicima "manjih" manjina, koje i nisu toliko vidljive u javnosti poput njemačke, austrijske, poljske, turske, slovenske ili bugarske i za koje su jasno definirane specifične mjere.

■ **Jedan od važnih aspekata Operativnih programa je bio usmjeren na unapređenje razvoja područja na kojima povijesno žive nacionalne manjine, a koja su ispod prosjeka nacionalne razvijenosti. Bili su predviđeni značajni projekti infrastrukturnog, ruralno-poljoprivrednog, poduzetničkog razvoja? Osjećaju li se pomaci?**

Na žalost živimo u vremenu koje obilježavaju zbivanja i procesi za koje smo mislili da su odavno prošli. Živimo u vremenu koje svojim kriznim obilježjima predstavlja podno tlo za pojave netrpeljivosti, rasizma, ksenofobije, predrasuda i prema manjinama, ali i prema nekim drugim dijelovima društva. Zato pokušavamo na javnoj sceni uspostaviti princip da manjinska prava nisu ništa dodatno, već da su manjinska prava ono što manjine samo izjednačava sa svim ostalim građanima

Program za financiranje projekata lokalne infrastrukture i ruralnog razvoja na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina je ključ opstanka tih krajeva i ostanka ljudi u njima. Cilj je pružanje pomoći razvoju tih lokalnih zajednica poboljšanjem dostupnosti lokalne infrastrukture i zagovaranjem promicanja ravnopravnosti, nediskriminacije i održivog razvoja te participativnim pristupom dionika šire lokalne zajednice. Sredstva se raspodjeljuju jedinicama lokalne samouprave (JLS) prema indeksu razvijenosti. Tako da 40 posto ide onim razvrstanim u I. skupinu, 30 posto za II., 20 posto u III. i 10 posto JLS-ima u IV. skupini. Sredstva za provedbu su osigurana u državnom proračunu. Projekti su usmjereni na poboljšanje infrastrukture i jačanje poduzetništva i obrta te jačanje ekonomskih aktivnosti i kao takvi su vitalni za zajednice u navedenim područjima.

PARTICIPACIJA VEĆINSKOG STANOVNIŠTVA

■ **Da li i koliko i nemanjinsko stanovništvo participira u tim projektima? Donose li ti oni napredak čitavoj lokalnoj zajednici i jesu li ti doprinosi dovoljno osviješteni?**

Nemoguće je provoditi projekte bez participacije, suradnje i koristi većinskog stanovništva. Upravo ti projekti podižu kvalitetu cijelog područja – ceste koriste svi, gospodarske koristi, punjenje lokalnih proračuna, infrastruktura i to su prepoznale JLPRS koje se sve više odlučuju na partnerstvo s manjinskim zajednicama u provedbi ovih projekata.

■ **Pojedini infrastrukturni projekti su posebno značajni za dijelove srpske nacionalne manjine koji ponegdje žive s neriješenom vodoopskrbom i elektrifikacijom, neshvatljivim civilizacijskim deficitom u 21 st. Hoće li se ovim Operativnim planovima to konačno riješiti?**

Proces elektrifikacije ide svom kraju. Posljednjih nekoliko godina u tome su napravljene veliki pomaci. Elektrifikacija područja koja su bila obuhvaćena ratnim stradanjima i razara-

Postoje pozitivni primjeri zajednica, (posebno gdje su nastanjene tzv. stare nacionalne manjine) gdje se između vlasti i nacionalnih manjina ostvaruju izvrsni rezultati pa se i opseg prava koji se jamči pripadnicima nacionalnih manjina proširuje i izvan zakonom postavljenog minimuma.

društva. Dakle, to nisu neke posebne pogodnosti, privilegije itd., kako to neki ovdje pokušavaju prikazati i što se onda pokušava instrumentalizirati od pojedinih struktura i time stvoriti i za manjine opterećujuća atmosfera. Zato težimo otvoriti nove prostore sagledavanja i rješavanja problema. Kao što je svojevremeno rekao Friedrich Schiller - stalna preispitivanja daju prava mjerila za ono što je u jednom trenutku vladajuća zabluda prešutjela ili čak krivotvorila.



Anja Šimpraga

njima, a osobito nisko naponska mreža na područjima povratka, većim dijelom je završena.

Vodoopskrba je sljedeći korak i tu trebamo uložiti dodatne napore. Vjerujem da će se i ovaj program u skorijoj budućnosti završiti.

ROMI KAO PRIORITET

■ **S posebnim problemima suočena je romska nacionalna manjina. Kako napreduje njihov operativni program, ali i ostvarivanje Nacionalnog plana za Rome 2021. - 2027., kojeg je Vlada također usvojila u srpnju prošle godine? Koliko se ti planovi i programi nadopunjuju, surađuju?**

U pravu ste kada ističete poseban položaj romske nacionalne manjine, koja nažalost, prema svim parametrima u Hrvatskoj još uvijek predstavlja posebno ranjivu skupinu u društvu. Uključivanje Roma u društvo je dvosmjerni proces. Njegov uspjeh podjednako ovisi kako o instrumentima koje država definira i kvaliteti kojom ih njezina tijela provode, tako i spremnosti pripadnika romske manjine, ali i većinskog stanovništva, da u tom procesu aktivno sudjeluju i daju svoj doprinos.

Ako bi jedini kriterij vrednovanja pomaka uključivanja romske populacije u društvo bio promjena u socio-ekonomskim pokazateljima kroz proteklu godinu, onda bi prosječan građanin mogao zaključiti da velika očekivanja sporo nalaze odraz u svim pokazateljima. Međutim pomaci su vidljivi i kroz predanost Vlade provedbi Operativnog programa za Rome kao

i Nacionalnog plana za Rome 2021.-2027. godine, koja je jasna i prepoznatljiva.

Donošenjem Operativnog programa, Vlada je u suradnji s različitim dionicima precizno definirala prioriteta područja te među različitim tijelima rasporedila jasne nositelje pojedinih aktivnosti. To omogućava jasnije praćenje njihove provedbe te pravovremeno adresiranje izazova do kojih u provedbi dolazi.

S druge strane, oni su komplementarni s Nacionalnim planom za uključivanje Roma od 2021. do 2027. Mnoge aktivnosti definirane Operativnim programima, ugrađene su u Nacionalni plan. Može se reći da je Nacionalni plan temeljni alat kojim se brojne aktivnosti definirane u Operativnim programima provode u praksi.

Da bi se pratila i osigurala koordinacija resornih ministarstava i predstavnika vlasti u provedbi aktivnosti, ali i osigurala i uključenost Roma u njihovoj provedbi, nakon donošenja Nacionalnog plana ustrojeno je i Povjerenstvo za praćenje ostvarivanja tog plana. Sjednice Povjerenstva su redovite, i na njima se rješavaju brojni izazovi vezani uz provedbu aktivnosti, ali i osiguravaju da se sredstva rezervirana za provedbu aktivnosti. Postoje područja u kojima smo zadovoljni provedbom, ali na žalost, puna implementacija uvelike ovisi i o spremnosti lokalnih vlasti da jasno pokažu kako je uključivanje Roma jedan od ključnih prioriteta lokalne politike.

ŠIRITI PROSTORE SURADNJE

■ **Uz važna materijalna pitanja poboljšanja socioekonomskih uvjeta života pojedinih nacionalnih manjina u Operativnim programima za sve i pojedinačne nacionalne manjine poseban naglasak je stavljen na prava uporabe vlastitog jezika i pisma, obrazovna i medijska prava. Kakvi su dosezi na tom planu, a koji problemi i otpori najizraženiji?**

Prema izvješćima JLS, ostvarivanje prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina je na zadovoljavajućoj razini. Pritom je važno istaknuti da u ostvarenju tih prava postoje značajne razlike i specifični izazovi u pojedinim sredinama. Tako je u Vukovaru Gradsko vijeće zaključilo da dostignuti stupanj razumijevanja među građanima, pripadnicima hrvatskoga naroda i pripadnicima srpske manjine jeste na razini koja omogućava suživot, ali da se nisu ostvarili preduvjeti za propisivanje kolektivnih prava pripadnicima srpske nacionalne manjine. Na žalost, s obzirom na rezultate popisa stanovništva, ovo pravo se vjerojatno neće ostvariti u bliskoj budućnosti, unatoč značajnom broju Srba u Vukovaru, koji ne mogu ostvariti sva svoja prava kao pripadnici nacionalne manjine.

U nekoliko sredina lokalne vlasti nisu provele potrebne mjere za ostvarenje prava na

Rezultati popisa se još uvijek analiziraju pa je teško u ovom trenutku dati konkretan odgovor o razvoju situacije. Nakon analize popisa, ukoliko bude potrebno, razgovarat će se i o tome jesu li i u kom opsegu potrebni dodatni mehanizmi za osiguranje poštivanja manjinskih prava u narednom razdoblju.

korištenje vlastitog jezika i pisma. Razlozi tomu su se vidjeli u tehničkim nemogućnostima ili nedostatku interesa pripadnika nacionalne manjine za korištenje ovog prava. Ovi tipovi razloga svakako nisu ohrabrujući za pripadnike nacionalnih manjina. S druge strane, postoji niz lokalnih sredina, u kojima se propisana prava ostvaruju bez otpora, dapače uz potporu lokalnih vlasti. Štoviše, imamo i primjere dobre praksi u pojedinim sredinama posebice u Istri, gdje lokalne vlasti jamče ravnopravnu uporabu jezika i pisma čak i kada je udio pripadnika nacionalne manjine manji od udjela koji je propisan zakonom.

■ **Jedan od značajnih aspekata ovih Operativnih programa je bila i najava da će obrazovni programi za čitavu učeničku populaciju imati sadržaje koji govore o doprinosu nacionalnih manjina hrvatskoj politici, znanosti, kulturi ..., što bi dugoročno sigurno bio značajan doprinos razumijevanju, toleranciji, boljoj poziciji i uvažavanju manjina u društvu. Da li se nešto na tom planu napravilo i pokrenulo? Imali pozitivnih primjera?**

Važnost predstavljanja nacionalnih manjina u obrazovnim politikama i Nacionalnom kurikulumu ne može se preneglasiti. Često se u raspravama o obrazovnom sustavu zanemaruje njegova odgojna dimenzija. Za izgradnju uključivog, prosperitetnog i demokratskog društva važno je da kroz obrazovni sustav mladima osvijestimo vrijednosti multikulturnoga društva i prepoznavanja različitosti kao bogatstva, a ne tereta ili prijetnji u društvu. Nažalost, određene nacionalne manjine su često predstavljene kroz negativni povijesni kontekst, ili se njihov doprinos razvoju hrvatske kulture, društva, ekonomije i znanosti ne ističe dovoljno.

Stoga smo u Operativnim programima predviđjeli aktivnost kojom bi se provelo istraživanje radi analize obrazovne politike u odnosu na doprinos pripadnika nacionalnih manjina hrvatskoj politici, kulturi, umjetnosti, gospodarstvu, znanosti i društvu općenito. Vjerujem da ćemo na osnovu dobivenih rezultata uskoro moći više porazgovarati o pozitivnim, ali i negativnim primjerima koje smo definirali u obrazovnim politikama u Hrvatskoj.

DODATNI MEHANIZMI ZAŠTITE PRAVA

■ **Kakva je suradnja s lokalnim strukturama vlasti?**

Ta suradnja varira od jedinice do jedinice lokalne samouprave. Ne bih voljela imenovati pojedinačne slučajeve niti dobre niti loše prakse, ali poznato je da izazovi koje nacionalne manjine imaju na lokalnim razinama nisu uvijek

iste prirode, niti je spremnost lokalnih vlasti na suradnju oko poštivanja zakonom zajamčenih prava jednaka u svim područjima. Postoje pozitivni primjeri zajednica, (posebno gdje su nastanjene tzv. stare nacionalne manjine, poput talijanske i mađarske), gdje se između vlasti i nacionalnih manjina ostvaruju izvrsni rezultati pa se i opseg prava koji se jamči pripadnicima nacionalnih manjina proširuje i izvan zakonom postavljenog minimuma. U pitanju rješavanja izazova vezanih uz druge nacionalne manjine, poput srpske, postoje JLS u kojima su prepoznati zajednički problemi te se brojni problemi ostali još od devedesetih postupno konstruktivno rješavaju na korist svih građana tih zajednica. Na žalost, postoje i područja u kojima se i danas pitanje srpske nacionalne manjine koristi u dnevno političke, usudila bih se reći, populističke svrhe, gubeći se iz vida da zajednički napredak ne može biti ostvaren bez razvoja društva, gdje će se svaki pripadnik osjećati ravnopravno, zaštićeno i sigurno.

Moja zadaća, kao potpredsjednice Vlade je da tamo gdje dobre prakse postoje dam dodatan vjetar da se njihovi primjeri primjene i u drugim regijama, a tamo, gdje nesporazumi postoje, dam svoj maksimalni angažman za prevladavanje barijera, i otvaranje prostora suradnje. Suradnja je kategorički imperativ i vjerujem da bi svaka druga alternativa bila pogubna za dalji razvoj našeg društva.

■ **Objavljeni su rezultati popisa stanovništva i po nacionalnoj strukturi. Pad udjela nacionalnih manjina je izrazit. Koliko će smanjivanje broja pripadnika nacionalnih manjina zaista ugroziti neka njihova prava?**

Rezultati popisa se još uvijek analiziraju. Zato teško u ovom trenutku mogu dati konkretan odgovor o razvoju situacije. Vjerujem da u većini sredina neće doći do ukidanja stečenih prava. Ustavni zakon propisuje brojčane minimume za ostvarivanje prava, ali ne priječi da se opseg prava proširi odlukama JLS. Uostalom i dosada smo mogli vidjeti da opseg prava, neovisno o broju pripadnika nacionalnih manjina u JLS, često ovisi o specifičnim političkim akterima u JLS. Niz je pozitivnih primjera priznanja prava u sredinama u kojima nisu ostvareni zakonski minimumi o broju stanovnika, a koje su prepoznale nacionalne manjine kao kulturno i lokalno blago, a opseg priznanja prava kao značajan doprinos razvoja društva suradnje, koji je u konačnici najbolji za sve, kao spomenuti primjeri u pojedinim sredinama u Istri s talijanskom nacionalnom manjinom. S druge strane, svjedočili smo da se primjerice u Vukovaru propisana dvojezičnost nije provodila ni u situaciji kada je brojčani kriterij ostvaren. Vjerujem da pravi put ka ostvarenju manjinskih pravi leži u procesu smanjenja tenzija, negativnih stereotipa i mržnje te ulaganju u izgradnju međusobnog povjerenja. Kada ostvarimo takvo društvo, pitanje opsega prava neće biti pitanje demografske matematike, nego odraz činjenice da su vrijednosti poštivanja različitosti i suradnje usađene u srca svih naših građana. U svakom slučaju, nakon analize popisa, ukoliko bude potrebno, razgovarat će se i o tome jesu li i u kom opsegu potrebni dodatni mehanizmi za osiguranje poštivanja manjinskih prava u narednom razdoblju.



USTAVNI ZAKON DONIO JE ZNAČAJAN NAPREDAK ALI ZA BOLJU IMPLEMENTACIJU NUŽNE SU PROMJENE

Povodom 20-te godišnjice donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina obratili smo se nekim saborskim zastupnicima i članovima Savjeta za nacionalne manjine s molbom da ocijene značaj i funkcioniranje ovog ključnog i krovnog zakona manjinske politike u hrvatskom društvu, pitajući ih:

- Što je Ustavni zakon donio nacionalnim manjinama i što je značio za hrvatsko društvo u cjelini;
- Koji su glavni problemi u implementaciji Ustavnog zakona;
- Da li bi Ustavni zakon trebalo mijenjati (dograđivati) kako bi se postigla dodatna kvaliteta manjinske politike i efikasnije ostvarivanje manjinskih prava?

Donosimo neke najznačajnije dijelove njihovih ocjena.

Furio Radin, potpredsjednik Hrvatskog sabora i zastupnik talijanske nacionalne manjine MORAMO RADITI NA TOME DA USTAVNI ZAKON ZAISTA POSTANE USTAVAN



Ocjena ovog Zakona polazi od jedne jednostavne činjenice da Ustavni zakon nije ustavni, jer da je ustavni ne bi ga mogao mijenjati Ustavni sud, jer bi bio dio Ustava. Inače u zemljama gdje se donose Ustavni zakoni oni postaju dio Ustava. A ako si dio Ustava onda to ne može promijeniti tijelo od 13 ljudi koje zovemo Ustavni sud, bez obzira koliko ga mi uvažavali i respektirali. Za to su nadležni drugi mehanizmi (referendum, parlament ...)

Zašto se onda ovaj zakon zove Ustavni zakon. Rekao bih da je to zato, jer mi imamo običaj da se pred međunarodnom javnošću uvijek želimo pokazati boljim nego što stvarno jesmo. Nisam nikad shvatio tu potrebu, ali valjda ona proizlazi iz nekog našeg povijesnog nasljeđa da ne kažem opterećenja. Mi imamo tu naglašenu potrebu da se pokažemo da smo jako dobri, jako tolerantni, jako skloni da dajemo neka prava onima koji inače ne bi imali ta prava, što inače zovemo pozitivnom diskriminacijom (što nije baš dobar termin, jer diskriminacija ima negativan kontekst pa i onda kada je pozitivna).

Zašto sadašnji zakon ne možemo realno smatrati Ustavnim zakonom? Zbog toga što se on donosi po istoj proceduri kao što se donosi

i Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina i Zakon o obrazovanju nacionalnih manjina. Ustavni zakon bi trebao biti nešto što se donosi po strožoj proceduri od običnog ili organskog zakona. Činjenica da se ovi zakoni donose dvotrećinskom većinom sigurno je otežavajuća okolnost za njihovu promjenu (ali ne i za različitu primjenu). Pa vi imate situaciju u Vukovaru gdje se nije uspjelo osigurati pravo na dvojezičnost kada je srpska nacionalna manjina imala više od trećine udjela u stanovništvu, ali se u Istri dvojezičnost primjenjuje na osnovu odluka jedinica lokalne samouprave (njihovim lokalnim statutima) i u mjestima koja nemaju većinu talijanskih stanovnika. Dakle, dva potpuno različita pristupa u primjeni istog zakona što dosta govori o našoj situaciji. U svakom slučaju, netko bi trebao odgovoriti na pitanje po čemu ova dva spomenuta zakona nisu ustavni zakoni, ili po čemu je to Ustavni zakon – ustavni.

Ono što je Ustavni zakon donio novo je ustanovljavanje instituta manjinske samouprave, biranje vijeća i predstavnika i oni kod nekih manjina mogu imati značajnu ulogu. Ali, evo sada s rezultatima popisa stanovništva neki od njih mogu doći u pitanje i to zapravo otvara pitanje mogu li se te institucije i drugačije ustrojiti. U svakom slučaju institucije vijeća i predstavnika trebalo bi učiniti efikasnijim, od načina izbora do većih ovlasti pa ako ne mogu donositi odluke bar bi trebali imati pravo veta ili privremene suspenzije nekih odluka koje mogu ugroziti prava nacionalnih manjina u lokalnim sredinama.

Ne treba zaboraviti ni da su Ustavnim zakonom među hrvatske manjine vraćeni i Bošnjaci koji su se bili negdje "zagubili" pa ih nemate u preambuli Ustava, ali ih imate u Ustavnom zakonu.

A pokazalo se i vrlo važnim da je Ustavni zakon donio osam zastupnika nacionalnih manjina koji su se više navrata pokazali kao značajan i konstruktivan element našeg parlamentarnog sustava.

Naravno, neke stvari bi trebalo poboljšati u ovom Ustavnom zakonu, ali je to dvosjekli mač. Dirati u ovaj Ustavni zakon moglo bi umjesto poboljšanja dovesti do smanjenja, odnosno redukcije manjinskih prava koja su ovim zakonom predviđena.

Ako želimo promjene njima treba prići oprežno i postupno te, što je vrlo važno, pripremati

i otvarati raspravu i mogućnost da neke ključne odredbe Ustavnog zakona postanu dio Ustava kao što je to u pogledu prava nacionalnih manjina riješila Slovenija. Dakle da postupno i sigurno postignemo da Ustavni zakon zaista postane – ustavan.

**Darko Šonc, član Savjeta za
nacionalne manjine iz redova
slovenske nacionalne manjine**

TREBALO BI OSIGURATI VIŠE ELASTIČNOSTI U PRIMJENI MANJINSKIH PRAVA TE TRAŽITI EFIKASNIJE MODELE PREDSTAVLJANJA NACIONALNIH MANJINA U SABORU



Kada se sada vratimo 20 godina unazad moramo najprije konstatirati da su to još uvijek bila neka vrsta poratnih vremena i trebao je neki odmak od tih ratnih vremena da bi se moglo početi s izradom jednog takvog zakona. To je kompleksna materija, a zakon je trebalo u Saboru prihvatiti s dvotrećinskom većinom.

Ustavni zakon je temeljni dokument za provođenje manjinske politike u RH i taj zakon je dobio visoke ocijene relevantnih europskih foruma i institucija, jer je uklopljen u visoke standarde europske zaštite manjina. S tim zakonom su nacionalne manjine u Hrvatskoj konačno postale subjekt u manjinskom, ali i širem društvenom i političkom životu, jer su postale važan subjekt ne samo rješavanja svojih interesa već su dobile mogućnost doprinositi i širim društvenim interesima. Zakon je široko regulirao kompleksnu materiju manjinskih prava, a dobili smo i krovno tijelo manjinske politike u Hrvatskoj – Savjet za nacionalne manjine koji se brine i uređuje manjinska pitanja u Hrvatskoj.

Taj zakon, zbog određenih okolnosti koje smo već spomenuli sigurno nije bio primljen sa stopostotnim odobravanjem većinskog naroda, ali se zakon pokazao dobrim i funkcionalnim. Na osnovu tog zakona nacionalne manjine crpe svoja prava kao nacionalne manjine, a bilo je jasno da mu je država pristupila s ozbiljnim namjerama, jer ga je i nazvala Ustavnim zakonom, a to znači da je zakonu htjela dati posebnu težinu i snagu.

A kao i drugi zakoni i Ustavni zakon ima problema u implementaciji. Najveći problemi su na lokalnom nivou, a to i jeste u mnogočemu najvažniji nivo zaštite manjinskih prava. Tu smo se često susretali s problemima da puno jedinica lokalne i regionalne samouprave nije u punoj mjeri prihvatilo institucije manjinske samouprave, vijeća i predstavnike koji su uvedeni Ustavnim zakonom i omogućilo im kvalitetniji i efikasniji rad i otvorilo vrata bolje i produktivnije suradnje koja bi njima omogućila bolju realizaciju programa koji doprinose položaju nacionalnih manjina.

Svaki zakon s vremenom treba promijeniti, jer su se pokazale neke nedorečenosti i neudomice. Jedna od ključnih stvari koje bi trebalo ugraditi u potencijalne promjene Ustavnog zakona jeste, upravo, jačanje i bolje definiranje uloge vijeća i predstavnika, odnosno, da njihova uloga ubuduće ne bi bila samo savjetodavna već bi imali i mogućnost odlučivanja o nekim važnim pitanjima za nacionalne manjine. Svjesni smo da su za takvo uređivanje odnosa važni odnosi manjine i većine i to treba biti obostrani interes i suradnja u cilju ne samo rješavanja manjinskih pitanja nego i ukupnog unapređenja lokalnih sredina u kojima manjine žive. Mislim da imamo pozitivne procese u lokalnim samoupravama, da jača suradnja i da većina sve više uvažava i razumije potrebe manjina.

Također, bilo bi važno da se u promjenama Ustavnog zakona promijene i neki dosadašnji normativi, brojčani normativi koji su regulirali prava nacionalnih manjina. Tu bi trebalo pokazati više elastičnosti, a ne prava striktno vezivati za brojnost koja, kao što nam pokazuje posljednji popis, osjetno opada, a time u pitanje dolaze i prava manjina.

Manjine nisu samo broj i matematika, već su to bogate tradicije i kulture i to treba uvažavati, cijeniti i štiti. A trebalo bi razmišljati i kako poboljšati političko zastupanje nacionalnih manjina u Hrvatskom Saboru, jer sigurno je da je upitna efikasnost i kvaliteta kada jedan zastupnik predstavlja 5 ili 12 nacionalnih manjina.

Vladimir Ham, potpredsjednik Savjeta za nacionalne manjine iz redova njemačke nacionalne manjine

PROBLEMI IMPLEMENTACIJE USTAVNOG ZAKONA VEZANI SU ZA NESPREMNOST ADMINISTRACIJE DA GA PROVODI, ALI SU NEKI PROBLEMI VEZANI I ZA SAME MANJINSKE ZAJEDNICE



Sama činjenica da u Hrvatskoj postoji Ustavni zakon, druga najviša zakonska instanca u hrvatskom zakonodavstvu koja štiti prava nacionalnih manjina je veliki iskorak gledajući ne samo u hrvatskim već i u europskim razmjerima i okvirima. Usaditi regulaciju manjinskih prava na jednoj teško promjenljivoj razini, gdje ona ne ovisi o političkim fluktuacijama je izrazito pozitivna stvar. Zakon je, kada je prije 20 godina donesen, razrađen dosta minuciozno i tada je bio jedan od najnaprednijih u Europi i do danas je to ostao (jer vidimo da velikih pomaka u europskom zakonodavstvu u zaštiti manjinskih prava nije baš ni bilo). Ali, u svakom slučaju smo time postali na neki način predvodnici manjinskih prava u Europi i trudimo se te primjere dobre prakse širiti.

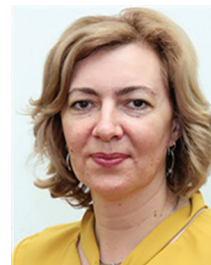
Mislim da je Ustavni zakon kroz sve svoje odredbe donio i neke važne novine (npr. institucije manjinske lokalne i regionalne samouprave, vijeća i predstavnici nacionalnih manjina), koji su doprinijeli homogenizaciji manjinskih korpusa u Hrvatskoj, Naime, upravo zbog prethodne prepuštenosti svega udrugama kao isključivim predstavnicima nacionalnih manjina imali smo prilično rasutu sliku u Hrvatskoj što se pojedinih manjina tiče. A upravo je implementacija te lokalne i regionalne manjinske samouprave dovela do toga da se točno može pokazati tko su stvarni

i legitimni predstavnici pojedine nacionalne manjine na pojedinim područjima te da se i pokaže tko i kako radi na manjinskim pitanjima.

Dakle, Ustavni zakon je bez sumnje konsolidirao i ojačao manjinsku politiku i manjinska prava u hrvatskom društvu i od tih osnova i temelja treba poći i kada se razmišlja o nekim promjenama, razvoju i dogradnji manjinske politike pa i samog Zakona. Ali tim eventualnim promjenama treba pristupiti vrlo oprezno, postupno, argumentirano i nadasve demokratski polazeći i od činjenice da manjine nisu samo broj. Posebno, moramo voditi računa da bi otvaranje rasprave o nekim promjenama u određenim društvenim okolnostima koje manjinama nisu sklone mogle voditi i u narušavanje, a ne jačanje manjinskih prava pa sve to nalaže posebnu obzirnost i promišljenost.

Kada pak govorimo o implementaciji Ustavnog zakona onda treba reći da nas od početka prati problem nespremnosti administracije za potpunu provedbu Ustavnog zakona. Posebno npr. kada je u pitanju pravo na korištenje jezika i pisma nacionalnih manjina, gdje se pojedine javne službe baš nisu najbolje snašle, ali koje i nisu bile dovoljno osposobljene, educirane i logistički pripremljene za ono što je donosio Ustavni zakon. Ali, realno gledajući problemi koji su danas vezani uz implementaciju Ustavnog zakona značajno su vezani i za same nacionalne manjine, odnosno njihovu (ne) mogućnost da neka prava na kvalitetan način i konzimiraju (zbog brojnosti npr. ili teritorijalne raspršenosti). Neke stvari jesu zapisane, postoje kao mogućnost, ali neke manjine koje ne žive koncentrirano na nekim područjima teško se mogu kvalitetno organizirati i konzimirati ta prava. Ponegdje postoji i pomanjkanje interesa nacionalnih manjina, jer su procesi asimilacije dosta napredovali, ali u svakom slučaju Ustavni zakon pruža mogućnosti onima koji žele djelovati, dakle manjinskim aktivistima i predstavnicima da imaju zakonske poluge i podloge na koje se mogu osloniti kada žele svoja prava ostvariti ili čak unaprijediti.

Dragana Jeckov, zastupnica srpske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru CILJEVE I KONCEPT MANJINSKE POLITIKE TREBA BOLJE POSTAVITI



Kao pripadnici manjina puno smo nade polagali u novi Ustavni zakon koji je donesen 2002. godine i čijem je donošenju prethodilo donošenje dva zakona, jedan o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina i drugi o pravima obrazovanja nacionalnih manjina na njihovom jeziku i pismu. Prethodno su bile ratificirane i međunarodne konvencije važne za prava

nacionalnih manjina i drugi o pravima obrazovanja nacionalnih manjina na njihovom jeziku i pismu. Prethodno su bile ratificirane i međunarodne konvencije važne za prava

nacionalnih manjina, Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina te Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima.

Usudim se reći kako je do ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju 2013. godine na trenutke situacija, odnosno položaj pripadnika nacionalnih manjina djelovao zadovoljavajuće. Međutim, danas, s vremenskim odmakom od 20 godina od donošenja Ustavnog zakona, odnosno devet godina od ulaska u EU mislim da u najboljem slučaju vidimo stagnaciju pa i nazadovanje u ostvarivanju prava. Naša očekivanja od EU su definitivno bila veća. Mislim da puno bolje trebamo postaviti ciljeve i koncept manjinske politike, jer se uz sva garantirana prava dosadašnji mehanizmi nisu pokazali dostatnima za ostvarenje pune jednakopravnosti pripadnika nacionalnih manjina, za izgradnju pravednog društva i za izgradnju "duha razumijevanja, uvažavanja i tolerancije" što kao jedan od ključnih ciljeva manjinske politike navodi i Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina.

U pisanju Ustavnog zakona slijedilo se ranije postojeće europske modele ostvarivanja prava nacionalnih manjina i bio je usmjeren i na to da Republika Hrvatska zadovolji kriterije koji su pred nju postavljeni u cilju pristupanja Europskoj uniji. Međutim, glavni problemi korektno napisanog Ustavnog zakona mogu se svesti pod jedan "krovni" problem, poprilično dobre norme ne primjenjuju se u praksi.

Najbolje je to dokazati primjerima. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu kojim se služe. Međutim, pojedini politički predstavnici cjelokupno svoje djelovanje baziraju na iskrivljavanju činjenica i umanjuju važnost manjinskog obrazovanja govoreći, među ostalim, kako djeca pripadnici nacionalnih manjina idu u odvojene škole, čime dodatno okrivljuju nacionalne manjine za međunacionalne sukobe kojima smo svjedočili, tražeći izvor problema u manjinskom obrazovanju. Time stvaraju lažnu sliku o manjinskom obrazovanju koje je jedan od temelja očuvanja manjinskog identiteta.

Slična situacija je i s ravnopravnom službenom uporabom jezika i pisma u kontekstu dvojezičnih natpisa, jer jasno vidimo kako manjine u pravilu ne mogu konzumirati svoje pravo na dvojezičnost. U tom kontekstu možemo spomenuti i financiranje manjinskih vijeća, koja pojedine JLRS financiraju simboličnim iznosima i već su tim i takvim iznosima zadovoljili formu, a manjinska vijeća s tim iznosima ne mogu uopće funkcionirati i ispunjavati svoje zadaće.

Nove probleme definitivno nameću i nedavno objavljeni rezultati popisa stanovništva. Međutim, mislim kako su problemi ove vrste jednostavno rješivi. Zagovornica sam da se ono što piše u Ustavnom zakonu i dalje primjenjuje u smislu neke vrste stečenih prava bez obzira na promijenjene okolnosti vezane za kretanje broja pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom broju stanovnika. To ne bi bilo ništa novo jer Republika Hrvatska ima takva iskustva s tzv. starim nacionalnim manjinama, koje su naslijedile svoja prava iz bivše države. U konačnici, to je interes i Republike Hrvatske, ukoliko želi ostati multietničko i multikulturno društvo, odnosno kako se to nerijetko kaže njegovati bogatstvo različitosti.

Robert Jankovics, zastupnik mađarske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru i potpredsjednik Kluba zastupnika nacionalnih manjina

NORMIRATI STEČENA PRAVA, A LIMITE ODREĐENIH PRAVA USKLADITI S EUROPSKIM STANDARDIMA



Donošenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (UZPNM) jednako je važan korak bio i za hrvatsko društvo u cjelini i za nacionalne manjine.

UZPNM iz 2002. godine bio je nastavak sustavnog stvaranja pravnog okvira zaštite nacionalnih manjina koje žive na području Republike Hrvatske. Riječ je o procesu započetom još Poveljom o pravima Srba i drugih nacionalnosti u Republici Hrvatskoj iz 1991. godine, na dan kada je Republika Hrvatska proglašena suverenom i samostalnom državom.

Taj važni Zakon donesen je u kontekstu težnje Republike Hrvatske pristupu Europskoj Uniji, u procesu kojeg je na primjeren način trebalo urediti prava nacionalnih manjina. Posebno u dijelu legitimnog zastupanja na nacionalnom nivou, a oba procesa dovršena su početkom 2003. godine izmjenom Zakona o izboru zastupnika u Hrvatski Sabor (travanj 2003.) te podnošenjem zahtjeva za pristupanje Europskoj Uniji (veljača 2003).

Shodno navedenom, nedvosmisleno je kako je ovako normiran UZPNM donesen sa ciljem konačnog reguliranja tog pitanja u Republici Hrvatskoj, ali i sa ciljem pojačavanja ambicija RH na putu pristupa Europskoj Uniji. Valja reći, kako su osim UZPNM-a u mandatu 2000-2003 doneseni i ostali danas važeći zakoni vezani uz prava bitna za nacionalne manjine i to Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina, Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica te Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku nacionalnih manjina. Nacionalnim manjinama UZPNM je – osim pravo na zastupljenost u Hrvatskom saboru – omogućio i brojna druga prava i to: pravo na slobodno izjašnjavanje o pripadnosti nekoj nacionalnoj manjini u Republici Hrvatskoj, pravo na uporabu svog imena i prezimena na jeziku kojim se služe, pravo na služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi te u službenoj uporabi, pravo na odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe, pravo na uporabu svojih znamenja i simbola, pravo na ostvarivanje kulturne autonomije, pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere, pravo na pristup sredstvima javnoga priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnoga priopćavanja na jeziku i pismu kojim se služe, pravo na samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa, pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravo na zastupljenost u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima, pravo na zastupljenost u izvršnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravo na zastupljenost u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravo na sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima preko vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Glavnim problemom u implementaciji dijelova UZPNM-a smatram neusklađenost UZPNM-a sa svijetom u kojem živimo te smatram kako bi ga trebalo mijenjati, odnosno uskladiti sa današnjim političkim i životnim okolnostima u Republici Hrvatskoj i svijetu, posebice na način da se normira pojam stečenih prava, ali i da se pravovi postavljeni kao limiti za ostvarivanje nekih manjinskih prava u UZPNM-u usklade kako sa europskim normama, tako i sa potrebama nacionalnih manjina.



Sjednica Savjeta za nacionalne manjine

POJEDINE NACIONALNE MANJINE MOGU IZGUBITI NEKA DOSADAŠNJA PRAVA

Ustavni zakon propisuje brojčane minimume za ostvarivanje prava, ali ne priječi da se opseg prava proširi odlukama jedinica lokalnih vlasti kada se radi o pravu na zastupljenost u predstavničkim tijelima ili pravu na dvojezičnost.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine broj pripadnika nacionalnih manjina u RH bio je 328 738, dok prema Popisu iz 2022. godine iznosi 240.079, što je pad za 26,8 % (pad broja stanovništva Hrvatske u tom periodu je skoro tri puta manji – 9,6 posto).

Udio nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu 2011. godine je iznosio 7,67 posto, a 2022. godine 6,2 posto.

Od 22 nacionalne manjine njih 16 zabilježilo je smanjenje svoga broja dok je samo 6 imalo rast. Najveći pad imala je srpska nacionalna manjina (33,61%), a zatim crnogorska (30,77%), rusinska (30,63%), mađarska (26,65%), slovenska (26,50%), bošnjačka (23,34%), talijanska (22,71%), slovačka (22,40%), albanska (21,10%) itd., dok je značajniji rast pokazala austrijska, ruska, turska i romska nacionalna manjina.

Na osnovu rezultata popisa pojedine nacionalne manjine u određenim jedinicama lokalne i regionalne samouprave (županija, gradova i općina) mogu izgubiti pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima. To se može dogoditi u dvije županije, četiri grada i 17 općina (uglavnom se to odnosi na srpsku nacionalnu manjinu, ali u pojedinačnim slučajevima i na bošnjačku, mađarsku, talijansku i romsku).

Također, prema rezultatima popisa iz 2021. nacionalne manjine mogu izgubiti i pravo na izbor (raspisivanje izbora) za 70 vijeća nacionalnih manjina i 43 predstavnika nacionalnih manjina.

U slučajevima tih 70 vijeća, za koja sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, za čiji izbor nacionalne manjine više ne ispunjavaju

uvjete, u 16 jedinica lokalne samouprave ipak može biti biran predstavnik date nacionalne manjine, dok u preostala 54 slučaja prestaju postojati i uvjeti odnosno prava na izbor predstavnika. Tako bi na sljedećim izborima (6. po redu) za vijeća i predstavničke nacionalnih manjina koji bi se trebali održati u svibnju sljedeće, 2023. godine, umjesto dosadašnjih 515 manjinskih vijeća, izbori mogli biti raspisani za njih 445, a umjesto za dosadašnjih 144 manjinska predstavnika za njih 116.

Prema informacijama Ministarstva uprave i pravosuđa nakon objave rezultata popisa 2021. utvrđeno je da je broj pripadnika nacionalnih manjina smanjen ispod jedne trećine (ispod 33,33%) u 4 jedinice lokalne samouprave i to srpske nacionalne manjine u Vukovaru, Vrbovskom i Donjim Kukuruzarima i slovačke nacionalne manjine u Punitovcima te u tim jedinicama više ne ostvaruju pravo na obveznu dvojezičnost sukladno članku 12. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Samo se u jednoj se jedinici lokalne samouprave broj pripadnika nacionalne manjine povećao iznad 33,33 % i to romske u općini Orehovica u Međimurskoj županiji čime su stekli pravo na ravnopravnu službenu uporabu svog jezika i pisma.

Pravo na zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima svake pojedine jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave određivat će se neposredno prije sljedećih lokalnih izbora. Ustavni zakon propisuje brojčane minimume za ostvarivanje prava, ali ne priječi da se opseg prava proširi odlukama jedinica lokalnih vlasti.

JEDINICE LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE U KOJIMA SU PREMA REZULTATIMA POPISA STANOVNIŠTVA 2021. GODINE PRESTALI POSTOJATI UVJETI ZA IZBOR VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

Zagrebačka županija - Gradovi: Samobor i Zaprešić za srpsku nacionalnu manjinu; Velika Gorica za albansku nacionalnu manjinu

Sisačko-moslavačka županija - Gradovi: Hrvatska Kostajnica za bošnjačku nacionalnu manjinu

Karlovačka županija - Gradovi: Duga Resa za srpsku nacionalnu manjinu; Karlovac za albansku nacionalnu manjinu; Općine: Tounj za srpsku nacionalnu manjinu

Koprivničko-križevačka županija - Općine: Drnje i Rasinje za romsku nacionalnu manjinu

Bjelovarsko-bilogorska županija - Općine: Končanica i Nova Rača za mađarsku nacionalnu manjinu; Rovinjsko i Kapela za srpsku nacionalnu manjinu; Šandrovac za albansku nacionalnu manjinu

Primorsko-goranska županija - Gradovi: Bakar za bošnjačku nacionalnu manjinu; Mali Lošinj za bošnjačku i talijansku nacionalnu manjinu; Rijeka za mađarsku nacionalnu manjinu; Općine: Punat za bošnjačku nacionalnu manjinu; Čavle i Lopar za albansku nacionalnu manjinu; Lovran za talijansku nacionalnu manjinu; Kostrena, Lokve, Matulji i Vinodolska općina za srpsku nacionalnu manjinu

Požeško-slavonska županija - Općine: Kaptol za češku nacionalnu manjinu

Brodsko-posavska županija - Gradovi: Slavonski Brod za bošnjačku nacionalnu manjinu; Općine: Bebrina za ukrajinsku nacionalnu manjinu; Cernik, Donji Adrijevci i Oriovac za srpsku nacionalnu manjinu

Zadarska županija - Gradovi: Biograd na Moru za srpsku nacionalnu manjinu; Pag za bošnjačku nacionalnu manjinu; Općine: Starigrad za srpsku nacionalnu manjinu; Tkon za albansku nacionalnu manjinu

Osječko-baranjska županija - Gradovi: Belišće i Đakovo za srpsku nacionalnu manjinu

Općine: Antunovac, Đurđenovac i Feričanci za srpsku nacionalnu manjinu; Magadenovac i Popovac za romsku nacionalnu manjinu; Kneževi vinogradi za njemačku nacionalnu manjinu

Šibensko-kninska županija - Općine: Promina i Tribunj za srpsku nacionalnu manjinu

Vukovarsko-srijemska županija - Gradovi: Vukovar za ukrajinsku nacionalnu manjinu; Općine: Nuštar za srpsku nacionalnu manjinu; Vrbanja za slovačku nacionalnu manjinu

Splitsko-dalmatinska županija - Gradovi: Split za makedonsku i slovensku nacionalnu manjinu; Općine: Dicmo, Milna, Sutivan i Zmijavci za srpsku nacionalnu manjinu; Podgora za bošnjačku nacionalnu manjinu

Istarska županija - Gradovi: Vodnjan – Dignano za crnogorsku nacionalnu manjinu; Općine: Bale – Valle, Funtana-Fontane i Medulin za bošnjačku nacionalnu manjinu; Brtonigla – Verteneglio za srpsku nacionalnu manjinu; Funtana-Fontane za albansku nacionalnu manjinu; Kanfanar; Sveti Lovreč i Svetvinčenat za talijansku nacionalnu manjinu

Dubrovačko-neretvanska županija - Gradovi: Dubrovnik za albansku nacionalnu manjinu; Ploče za srpsku nacionalnu manjinu; Općine: Janjina za srpsku nacionalnu manjinu; Trpanj za bošnjačku nacionalnu manjinu

Međimurska županija - Općine: Sveti Martin na Muri za slovensku nacionalnu manjinu

MANJINE KOJE SU PREMA REZULTATIMA POPISA STANOVNIŠTVA IZ 2021. GODINE IZGUBILE PRAVO NA ZASTUPLJENOST U PREDSTAVNIČKOM TIJELU ŽUPANIJE/GRADA/OPĆINE

Na razini županijske skupštine: Bošnjaci u Dubrovačko-neretvanskoj i Primorsko-goranskoj županiji; Srbi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Na razini gradskih vijeća: Srbi u gradovima Kutini, Otočcu, Sisku i Osijeku

Na razini općinskih vijeća: Srbi u općinama Crnac, Viškovo, Voćin, Ivanska, Tovarnik, Jasenovac, Čačinci, Fažana, Garčin, Petlovac, Veliki Grđevac, Lukač, Brinje i Vladislavci; Romi u općini Peteranec; Mađari u općini Erdut; Talijani u općini Višnjani

JEDINICE LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE U KOJIMA SU PREMA REZULTATIMA POPISA STANOVNIŠTVA 2021. GODINE PRESTALI POSTOJATI UVJETI ZA IZBOR PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA

Zagrebačka županija - Županija: za crnogorsku nacionalnu manjinu; Gradovi: Dugo Selo i Ivanić Grad za albansku nacionalnu manjinu; Ivanić-Grad i Vrbovec za srpsku nacionalnu manjinu; Sveta Nedjelja za bošnjačku nacionalnu manjinu

Krapinsko-zagorska županija - Županija: za albansku nacionalnu manjinu

Sisačko-moslavačka županija - Županija: za mađarsku, makedonsku i slovensku nacionalnu manjinu; Gradovi: Kutina za albansku nacionalnu manjinu; Novska za romsku nacionalnu manjinu; Sisak za češku nacionalnu manjinu

Karlovačka županija - Gradovi: Karlovac za slovensku nacionalnu manjinu

Varaždinska županija - Gradovi: Varaždin za slovensku nacionalnu manjinu

Koprivničko-križevačka županija - Gradovi: Koprivnica za albansku nacionalnu manjinu

Bjelovarsko-bilogorska županija - Županija: za bošnjačku i slovensku nacionalnu manjinu

Primorsko-goranska županija - Gradovi: Kastav za albansku i talijansku nacionalnu manjinu; Rijeka za češku nacionalnu manjinu; Općine: Matulji za talijansku nacionalnu manjinu

Virovitičko-podravska županija - Županija: za češku nacionalnu manjinu

Požeško-slavonska županija - Gradovi: Požega za albansku nacionalnu manjinu; Pleternica za srpsku nacionalnu manjinu

Brodsko-posavska županija - Gradovi: Slavonski Brod za albansku nacionalnu manjinu

Zadarska županija - Županija: za crnogorsku i makedonsku nacionalnu manjinu

Osječko-baranjska županija - Županija: za rusinsku nacionalnu manjinu; Gradovi: Osijek za romsku i slovensku nacionalnu manjinu; Valpovo za srpsku nacionalnu manjinu

Vukovarsko-srijemska županija - Županija: za makedonsku nacionalnu manjinu; Gradovi: Vinčinci za albansku nacionalnu manjinu; Županija za srpsku nacionalnu manjinu

Splitsko-dalmatinska županija - Gradovi: Kaštela za bošnjačku nacionalnu manjinu; Makarska za albansku nacionalnu manjinu; Sinj i Solin za srpsku nacionalnu manjinu; Split za mađarsku nacionalnu manjinu

Istarska županija - Gradovi: Pazin za talijansku nacionalnu manjinu; Poreč - Parenzo za slovensku nacionalnu manjinu

Grad Zagreb za austrijsku nacionalnu manjinu

ZAMJETNI SU USPJESI, ALI PRAVI NAPREDAK VIDJET ĆE SE IDUĆIH GODINA

U svrhu provedbe i ispunjavanja posebnih ciljeva i mjera Nacionalnog plana za uključivanje Roma 2021.- 2027. uz Nacionalni plan, izrađen je i Akcijski plan u kojem su definirane aktivnosti koje će nositelji provoditi u dvogodišnjem razdoblju (2021.-2022.). U nastavku donosimo zaključke prvog Izvješća o provođenju Akcijskog plana za 2021.godinu čiju je izradu koordinirao Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH.

Novim strateškim okvirom za uključivanje Roma u Republici Hrvatskoj – Nacionalnim planom, koji je u potpunosti usklađen sa Strateškim okvirom Europske unije za ravnopravnost, uključivanje i sudjelovanje Roma do 2030., definirani su novi horizontalni i sektorski ciljevi za provedbu javne politike uključivanja Roma do 2027.

Dio politika ostaje usmjeren na ključna sektorska područja – obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo i stanovanje, dok je u horizontalnim ciljevima fokus stavljen na borbu protiv antiromskog rasizma, smanjivanje siromaštva Roma i poticanje participacije Roma u svim segmentima

javnog i društvenog života. Budući da su ovim Akcijskim planom operacionalizirane prve dvije godine provedbe Nacionalnog plana, nije moguće izvršiti detaljnu usporedbu postignutog napretka u odnosu na Nacionalnu strategiju i prateće Akcijske planove.

Detaljno praćenje napretka, kako u provedbi mjera i aktivnosti Akcijskog plana, tako i dugoročno na razini samog Nacionalnog plana i pokazatelja ishoda istog, bit će omogućeno u narednim godinama putem online sučelja za praćenje provedbe Nacionalnog plana, a podaci koji će se tako prikupljati poslužiti će i kao podloga

za izradu budućih izvješća o provođenju Akcijskih planova te kao temelj za planiranje intervencija nadležnih tijela za buduća razdoblja.

I u iznimnim uvjetima epidemioloških ograničenja koja su se provodila uslijed pandemije bolesti COVID-19, zamjetni su uspjesi na području obrazovanja, unaprjeđenja uvjeta stanovanja, održivog zapošljavanja, borbe protiv diskriminacije, kao i očuvanja povijesnoga sjećanja te romske tradicije i kulture.

Uzimajući u obzir sredstva Državnog proračuna i ostalih izvora koja su utrošena za provedbu aktivnosti Akcijskog plana u 2021. - 44.721.744,29 kuna, zamjetno je kako je razina utrošenih sredstava ostala na razini utroška posljednje dvije godine provedbe Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije (43.723.875,52 kune u 2019. i 44.149.668,38 kuna u 2020.), što govori u prilog kontinuiranoj predanosti Vlade Republike Hrvatske za poduzimanje aktivnosti kojima se položaj romske nacionalne manjine nastoji poboljšati te koje su usmjerene na smanjivanje jaza koji je još uvijek zamjetan između romske zajednice i većinskog stanovništva. ●

Siniša Senad Musić, potpredsjednik Romske organizacije mladih Hrvatske i koordinator alternativnog praćenja realizacije strateških nacionalnih dokumenata za Rome u Hrvatskoj i Sloveniji kojega podupire Europska Komisija

NACIONALNI PLAN NADOPUNJUJE VLADINI OPERATIVNI PROGRAMI

Pri izradi Nacionalnog plana za uključivanje Roma (2021.-2027.) i pratećeg Akcijskog plana za dvije godine (za 2021. i 2022.) taj strateški dokument je ocijenjen kao dobar. Imali smo poboljšanje u smislu da su istraženi i upotrebljeni bazični podaci, da su oblikovani instrumenti za mjerenje učinka te da su jasno definirani ciljevi. Međutim, možemo zamijetiti da neki ciljevi koji su zacrtani nisu poduprijeti mjerama koje bi trebale dovesti do njihovog ostvarivanja. Npr. kada gledamo Romkinje, odnosno žene u romskoj nacionalnoj manjini, prepoznati su izazovi, postavljene su mjere koje bi trebali provoditi, ali ih Akcijski plan ne operacionalizira. Nema aktivnosti koje bi dovele do ostvarivanja željenih ciljeva pri zapošljavanju Romkinja, iako sam Nacionalni plan prepoznaje problem da Romkinje imaju znatno manje šansi na tržištu rada.

I onda dolazimo do ključne stvari kada je u pitanju Nacionalni plan za uključivanje Roma i prateći Akcijski plan za dvije godine. Naime, jako je malo mjera koje direktno targetiraju Rome, odnosno da se odnose isključivo na Rome. Da pojasnimo, ako uzmete u obzir obrazovanje, koje u mnogočemu pokazuje najbolje rezultate

uključivanja Roma, onda taj sektor ima romske targetirane mjere što znači da postoje stipendije isključivo za Rome, direktno Romima se daje besplatan vrtić, direktno Romima se daju besplatni učenički domovi itd., dok neka druga područja kao što su npr. zdravstvo ili zapošljavanje nemaju direktne romske targetirane mjere već se radi o mjerama za Rome, ali u pravilu u sklopu mainstream mjera, glavnih mjera određene nacionalne politike. I onda kod takvog pristupa, kada su pojedine mjere dio redovitog, a ne posebnog financiranja Nacionalni plan ne daje poželjne i očekivane doprinose i rezultate.

Ako gledamo što se izmijenilo u ove dvije godine, od kada smo počeli provoditi Nacionalni plan, mislim da još nismo ostvarili novi kvalitativni iskorak kojega smo planirali i priželjkivali. Financiraju se stvari koje su se financirale i prije, a Vladin ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina kao svojevrsna ključna točka provođenja Nacionalnog plana nema potreban i odgovarajući utjecaj na nadležne institucije, ministarstva itd. da ostvaruju ono što je planirano i što su dobili u zadatak. Na raspolaganju su samo neke "soft" mjere pregovaranja i uvjeravanja, ali operativnih



**Nacionalni plan
za uključivanje Roma
2021. – 2027.**

mjera da se pokrene nečija odgovornost i osigura realizacija kako bi doprinijeli zacrtanim ciljevima Nacionalnog plana za sada nema.

Ipak, kada govorimo o Nacionalnom planu treba svakako spomenuti i Operativne programe Vlade RH za nacionalne manjine, gdje se Vlada obvezala za romsku nacionalnu manjinu ispuniti neke stvari i to se ispunjava iako imamo i ne razumijevanja oko nekih projekata. Tako se po medijima postavlja pitanje kako to sada romska udruga "Kali Sara" gradi kulturno-sportski centar u Istri. Ali to je zapisano u tom Vladinom dokumentu i to se realizira i to je ono što je dobro. A da li su modaliteti i nositelji te realizacije naj-sretnije postavljeni i odabrani to je drugo pitanje koje bi svakako trebalo raspraviti, ali ne u ovom kontekstu. ●

Romski edukacijsko-kulturni centar – Nova značajna institucija romske zajednice

OČUVANJE BAŠTINE I PROMOVIRANJE SUVREMENE ROMSKE KULTURE

Početkom godine u otvoren je Romski edukacijsko-kulturni centar čija koordinatorka Ivonom Beus Richembergh o njegovoj misiji kaže:

Otvaranje Romskog edukacijsko-kulturnog centra logičan je nastavak aktivnosti Saveza Roma u RH "KALI SARA" koja u posljednjih 15 godina u fokusu svojih aktivnosti ističe obrazovanje, očuvanje i afirmiranje romskog jezika kao prvog elementa kulturnog identiteta, njegovanje "kulture sjećanja" te isticanje romskog stvaralaštva u povijesti i danas.

Misija Romskog edukacijsko – kulturnog centra je educiranje svih starosnih skupina Roma, očuvanje romske kulturne baštine i promoviranje suvremenog romskog kulturnog izričaja uz razvoja-

nje vlastite medijske promocije. To znači sustavni rad s romskom djecom, mladima i odraslima kroz edukativne programe kojima će razvijati vlastite vještine što će im omogućiti lakšu prilagodbu obrazovnom sustavu i tržištu rada.

Na žalost, o Romima i njihovim identitetskim odrednicama – njihovoj kulturi, tradiciji i jeziku zna se malo i uglavnom krivo, uz mnogo predrasuda i podcjenjivanja. REKC smo od početka shvatili kao važan komunikacijski alat u posredovanju romske kulture i umjetnosti prema općoj zajednici. Smatramo da će prihvaćanje u društvu, a time i integriranje pripadnika romske nacionalne manjine biti lakše ako šira zajednica nešto doista zna o njima i ako poznaje njihove vrijednosti. Romi često nisu autorizirali svoju umjetnost, a još manje svoje

doprinose, a na nama danas je da to neznanje i neprepoznavanje rasvijetlimo i pojasnimo...

Veliku ulogu ima, "politička volja". I uistinu, države koje su uvidjele problem marginalizacije romskog naroda i žele ga riješiti, bilježe bolje rezultate i tamo Romi bolje i lakše ostvaruju svoja zagarantrana prava. Republika Hrvatska je jedna od takvih država koja se vrlo jasno postavila kao partner i servis za poticanje i omogućavanje potpunog uključivanja romske nacionalne manjine u hrvatsko pluralističko društvo. Za uspješnost ovog velikog i dugotrajnog procesa su važne snažne romske organizacije i svakako, romski politički lideri koji mogu programski, sadržajno, ali i proceduralno, detektirati problem i tražiti, odnosno, ponuditi rješenje.

Intervju: **Dr. sc. Siniša Tatalović**, profesor na fakultetu Političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i autor knjige “Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj: politika, obrazovanje i kultura”

MANJINSKU POLITIKU TREBA DALJE RAZVIJATI KROZ INSTITUCIJU STEČENIH MANJINSKIH PRAVA

Najnoviji podaci o popisu traže odgovornu javnu politiku i nov pristup manjinskoj politici, a ne redukciju manjinskih prava. Jer ako gledamo dosadašnji opći pristup ostvarivanju prava nacionalnih manjina onda Hrvatska, objektivno gledajući, zaslužuje jednu, ne samo prolaznu već i dobru ocjenu, a to znači da manjinska prava treba dalje razvijati, a ne ih uskraćivati.

■ **Dugotrajno se i sustavno bavite znanstveno-istraživačkim radom vezanim za ostvarivanje manjinskih prava i manjinske politike u hrvatskom društvu. Kako na osnovu vaših saznanja i iskustava vidite dosege Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, tog ključnog zakona za manjinska prava čiju 20tu godišnjicu upravo obilježavamo?**

Kada je prije 20 godina donošen Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina on je sadržavao tada najbolja europska iskustva u ostvarivanju prava nacionalnih manjina u Europi. Očito je tadašnja politička elita odlučila donijeti jedan zakon koji će imati visoke standarde, vjerojatno razmišljajući da možda sve odredbe i neće u punoj mjeri trebati ni primjenjivati u praksi. Međutim, pristupanje Hrvatske Europskoj Uniji ih je tada prisililo da sve ono što se tada usvojilo u Ustavnom zakonu treba implementirati u praksi. To nije bio jednostavan put. Znamo da su se npr. donosili i godišnji Akcijski planovi kako bi se pospješila i osigurala što kvalitetnija primjena Ustavnog zakona. Mogli bi reći da je to bila i jedna sretna okolnost, kada su u pitanju manjinska prava, što se pri donošenju Ustavnog zakona nije puno razmišljalo što će ta vrlo visoka razina prava značiti ako se budu implementirali u praksi. Kasnije kada se to počelo primjenjivati, u ovih 20 godina značajno je podignuta razina prava nacionalnih manjina i treba reći da se Hrvatska ubraja u one zemlje u Europi koje imaju dobar ne samo normativan okvir već, uz sve probleme, teškoće i otpore koji se javljaju, ima i dobru praksu ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Možda se neki neće složiti, posebno ako se gleda položaj pojedinih nacionalnih manjina, ali ako gledamo opći pristup ostvarivanju prava nacionalnih manjina onda Hrvatska, objektivno gledajući, zaslužuje jednu, ne samo prolaznu već i dobru ocjenu.

■ **No, sada se javlja bojazan da bi rezultati Popisa stanovništva mogli ugroziti neka dosadašnja manjinska prava. Koliko je to opravdano?**

Ako gledamo ukupno učešće nacionalnih manjina u stanovništvu njihov pad je drastičan. Situacija nije dobra i ja kao netko tko dugi niz godina prati ovu problematiku sada bih od donositelja odluka na državnoj, ali i na regionalnoj i lokalnoj razini očekivao osvježavanje u smislu da se shvati da je situacija dramatična (da su neke nacionalne manjine došle na sam rub opstojnosti) i da treba osmisliti neke nove politike koje će biti u funkciji zaustavljanja tih negativnih trendova. A ne da se ide s jednim pogrešnim i promašenim narativom koji, ističući pad broja pripadnika nacionalnih manjina, najavljuje i redukciju njihovih prava. Upravo sada je vrijeme da se naglasi kako brojevi ne moraju biti presudni uvjet za ostvarivanje nekih prava ako su ta prava prije korištena, odnosno ako je neka manjina na to imala pravo. Bio bih zagovornik

politike da se ono što piše u Ustavnom zakonu i dalje primjenjuje u smislu neke vrste stečenih prava bez obzira na promijenjene okolnosti vezane za kretanje broja stanovnika odnosno pripadnika nacionalnih manjina. Hrvatska ima takva iskustva s onim manjinskim skupinama koje kolokvijalno nazivamo stare nacionalne manjine i koje su naslijedile svoja prava iz bivše države i ta prava nisu reducirana već, dapače, ona su u hrvatskom zakonodavstvu utvrđena kao stečena, trajna prava. I taj princip koji se odnosio na stare nacionalne manjine sada bi trebalo inovativno primijeniti i na nove, odnosno ostale nacionalne manjine. Uz to još veću pažnju treba obratiti na demografske i socioekonomske činioce koji u velikoj mjeri utiču na kretanje odnosno pad broja manjinskih zajednica što znači veću brigu za područja gdje manjine tradicionalno žive, a ta su područja često ispod nacionalnog nivoa razvijenosti.

■ **Dok broj pripadnika nacionalnih manjina drastično pada mnogi govore o njihovim navodnim prevelikim pravima. Posebno se obrušavaju i na poziciju manjinskih zastupnika u Hrvatskom saboru. Koliko se taj koncept pokazao opravdanim za hrvatsku političku scenu?**

Mislim da je sadašnji koncept sasvim u redu. On omogućuje pripadnicima nacionalnih manjina da biraju svoje zastupnike u parlament na način kako je to rijetko gdje uređeno u Europi i taj koncept pokazuje dobre rezultate. Posebno ako gledamo ova zadnja dva mandatna razdoblja u parlamentu. Pripadnici nacionalnih manjina i te kako vode računa da zastupaju interese svojih manjina, ali pokazuju i visoku razinu odgovornosti za

napredak ukupne političke zajednice. Živjeli smo u krizi izazvanoj pandemijom. Sada, u prijetećoj energetske i ekonomske krizi i u toj situaciji je važno da je vlada stabilna. A Vlada je bila stabilna i u ovom i u prošlom mandatu zahvaljujući zastupnicima nacionalnih manjina. Dakle, oni u političkom procesu ne predstavljaju nikakav problem. Dapače, oni su neka vrsta stabilizirajućeg faktora unutar hrvatskog demokratskog poretka.

Razmišljanje o drugačijem konceptu političkog predstavljanja nacionalnih manjina bilo je aktualno prije 15-ak godina, kada je započeo proces implementacije manjinskih prava i kada se očekivalo da će Hrvatska napredovati prema onim demokratskim standardima karakterističnim za liberalno demokratske poretke koji ne poznaju, odnosno ne primjenjuju, ovakav model manjinskog političkog zastupanja odnosno predstavništava. Manjinska prava u demokratskim državama moraju se bazirati na dva ključna principa, a to su identitet i integracija. Iстина, to je prilično teško ostvariti i pronaći balans između te dvije opcije. Međutim i to je isto dvosmjernan proces. Naime, vi ne možete samo tražiti integraciju manjina u političku zajednicu bez da većinski

narod nije otvoren prema manjinskim identitetima i njihovom uvažavanju. Dakle, neka vrsta dvosmjernog procesa se u Hrvatskoj nažalost nije dogodila u onom smislu kako se očekivalo. S obzirom na to, ovaj model političkog zastupanja nacionalnih manjina danas predstavlja ono što je nužno da bi nacionalne manjine imale komunikacijske kanale u političkom polju, da mogu iskazati svoje interese i da ih mogu usklađivati s interesima većinskog naroda.



NOVO IZDANJE KNJIGE O NACIONALNIM MANJINAMA U HRVATSKOJ

Povoda za objavljivanje drugog proširenog izdanja knjige “Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj: politika, obrazovanje i kultura” (koju je prvotno izdala splitska STINA 2005., a sada SKD Prosvjeta) bilo je i ranije, ali evo sada obilježavamo 20 godina Ustavnog zakona, a dogodne ćemo obilježiti i 10 godina ulaska Hrvatske u EU čemu je upravo i manjinska politika značajno doprinijela pa je to možda i najbolja prilika za novo izdanje jedne ovakve knjige. Riječ je o dvije uporišne točke koje je vrijedno analizirati s obzirom da je taj period bio obilježen implementacijom normativnih okvira koji su postavljeni na početku samog procesa odnosno početka priprema za ulazak Hrvatske u EU. Dakle, u prvoj knjizi više smo se bavili samim normativnim okvirima ostvarivanja

manjinskih prava u Hrvatskoj, a u ovom drugom izdanju naglasak je puno više upravo na implementaciji tih normativnih okvira, odnosno koliko su i kako zakonska rješenja u ovih 20-ak godina ispunjeni praktičnim ostvarivanjem prava nacionalnih manjina. Knjiga je značajno proširena novim podacima, posebno u djelu koji se odnosi na povijesne aspekte života pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Sustavno su obrađena područja obrazovanja, ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina te važni aspekti političkog predstavljanja nacionalnih manjina. Na kraju obrađeni su i rezultati popisa stanovništva koji se u knjizi vrlo detaljno analiziraju i prate od 1991. godine do zadnjeg, prošlogodišnjeg popisa.

Dr.sc. Antonija Petričušić, Predsjednica organizacijskog odbora međunarodne znanstvene konferencije “Prvih dvadeset godina Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina”

JAČANJE UKLJUČIVOG I TOLERANTNOG DRUŠTVA OSNAŽUJE I UNAPREĐUJE PROVEDBU USTAVNOG ZAKONA O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA

Važna poruka konferencije je da u javnosti još uvijek nije osviještena važnost postojanja i provedbe Ustavnog zakona te da na tom pitanju javne vlasti trebaju gorljivije raditi u budućnosti. Provedba Ustavnog zakona mora doprinosti razvijanju razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijalogu između nacionalnih manjina i hrvatskoga naroda, u duhu tolerancije i pluralizma te uvažavanjem raznolikosti na kulturnom i društvenom planu.

■ **Međunarodna znanstvena konferencija “Prvih dvadeset godina Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina”** faktički je i prvi pokušaj da se sustavno analizira i valorizira to važno političko i društveno područje. **Koliko je uopće u našoj javnosti osviještena važnost donošenja i provedbe Ustavnog zakona, kako za nacionalne manjine, tako i za društvo u cjelini?**

Primarni je cilj ove konferencije bio organizirati akademsku raspravu o učincima Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina na položaj pripadnika i pripadnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Raspravili smo dobre i loše strane institucija i mjera koje je Ustavni zakon iznjedrio i ispitali jesu li one doprinijele integraciji pripadnika i pripadnica nacionalnih manjina u hrvatsko društvo. Konferencija je okupila i stručnjakinje i stručnjake iz europskih međunarodnih organizacija te iz istraživačkih ustanova, s kojima smo zajednički predložili smjernice za poboljšanje buduće hrvatske manjinske politike. Jedan od zaključaka konferencije bio je i da u javnosti još uvijek nije osviještena o važnost postojanja i provedbe Ustavnog zakona te da na tom pitanju javne vlasti trebaju gorljivije raditi u budućnosti.

■ **Koja su postignuća ostvarena u ovih dvadeset godina? Koji su nedostaci ali i koji su mogući pravci njihova razrješenja?**

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina služi oživotvorenju nekih od stožernih vrednota Ustava Republike Hrvatske, poput

jednakosti, nacionalne ravnopravnosti i prava čovjeka. On sadrži niz pravnih struktura koje se može ocijeniti normativno poželjnim. Dobre su njegove komponente što je osigurao političku predstavljenost pripadnika i pripadnica manjina u tijelima javne vlasti, u sudstvu, javnoj upravi. Osmišljen je sustav za očuvanje manjinskih identiteta putem financiranja projekata kulturne autonomije. Osigurana su sredstva za poučavanje na jezicima i pismima nacionalnih manjina. Institucije koje provode manjinsku politiku su također u proteklih dvadeset godina sazrijevale i osnaživale pravila provedbe manjinske politike. Nedostatak je, ipak, relativno malen broj pripadnika i pripadnica manjina koji aktivno sudjeluju u radu manjinskih udruga i konzumiranju prava. To govori da se događa polagana asimilacija i da kroz koju generaciju trenutni sustav može postati suvišan jer ga neće imati tko konzumirati.

Zaključci konferencije, a još više znanstveni i stručni radovi koje će konferencija iznjedriti, neće imati smisla ako ih ne čuju i u svom radu ne primjene provoditelji hrvatske manjinske politike: Savjet za nacionalne manjine, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, HRT, županije, gradovi i općine. Stoga je važno i vrijedno što su na konferenciji sudjelovali i predstavnici institucija koje provode manjinsko zakonodavstvo.

■ **Treba li mijenjati i dograđivati Ustavni zakon ili razvijati mehanizme njegove primjene?**

Provedba Ustavnog zakona, kao i posebnih zakona koji propisuju prava pripadnika i pripadnica nacionalnih manjina, mora doprinosti razvijanju razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijalogu između pripadnika i pripadnika nacionalnih manjina i hrvatskoga naroda, u duhu tolerancije i pluralizma te uvažavanjem raznolikosti na kulturnom i društvenom planu. Dakle, sustavnim aktivnostima koje teže izgradnji uključivog i tolerantnog društva se osnažuju odredbe Ustavnog zakona i unaprjeđuju mehanizmi njegove provedbe, a na konferenciji je ocijenjeno da se baš u tom polju treba sistematičnije i gorljivije raditi.

RAZVOJ I DOGRADNJA MANJINSKE POLITIKE KAO PERMANENTAN PROCES

Povodom dvadesete godišnjice usvajanja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, temeljnog dokumenta za provođenje manjinske politike u Hrvatskoj, Pravni fakulteti u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku, u suradnji s Uredom potpredsjednice Vlade, Savjetom za nacionalne manjine te Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, organizirali su zajedničku međunarodnu znanstvenu konferenciju “Prvih dvadeset godina Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina”. Znanstveni značaj konferencije pokazuje činjenica da su organizatori četiri Pravna fakulteta u Republici Hrvatskoj, ali i iako znanstveno koncipirana konferencija je uključila i sve relevantne aktere i institucije za osmišljavanje i provedbu manjinske politike u hrvatskom društvu. Konferencijom se željelo naglasiti važnost donošenja i provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, utvrditi dosadašnje dosege manjinske politike, ali i odgovoriti na specifična pitanja dosadašnjih nedostataka i daljnjeg razvoja manjinskih prava u hrvatskom društvu. Konferencija je osim toga biti usmjerena i na usporednu perspektivu naspram niza izazova koje, uz ono hrvatsko, dijele i druga etnički raznolika demokratska društva

Konferencija bi trebala pripomoći u traženju najboljih rješenja za daljnji razvoj i dogradnju manjinske politike u hrvatskom društvu što treba shvatiti kao permanentan proces, a pojedine analize sigurno će biti i dragocjena pomoć za bolje djelovanje institucija koje provode manjinsku politiku na svim nivoima od Vlade do lokalnih struktura vlasti.

Minority Safe Pack Initiative

TEŽAK PUT UNAPREĐENJA MANJINSKIH PRAVA I U EUROPSKOJ UNIJI

Sud Europske unije 9. studenog 2022. objavio je svoju presudu u slučaju Minority Safe Pack Initiative koju je pokrenula Federalna unija nacionalnih manjina Europe (FUEN) protiv Europske komisije. U priopćenju uz odluku suda navodi se da je Europska komisija ispravno postupila odbivši predložiti pravne akte temeljene na Minority Safe Pack Initiative. Prema Sudu, “mjere koje je Europska unija već poduzela kako bi naglasila važnost regionalnih ili manjinskih jezika i promicala kulturnu i jezičnu raznolikost dovoljne su za postizanje ciljeva ove inicijative”.

Predsjednik FUEN-a i član Europskog parlamenta Loránt Vincze tim povodom je izjavio:

“Iznenadeni smo odlukom Suda koja nije u skladu s njegovim dosadašnjim odlukama po ovom pitanju. Borba za prava manjina u EU nastaviti će se bez obzira na današnju presudu. Sada čekamo detaljno obrazloženje suda koje ćemo analizirati zajedno s našim odvjetnicima, Federalističkom unijom europskih nacionalnosti (FUEN) i Odborom građana kako bismo odlučili koje ćemo korake poduzeti. U ovom trenutku vrlo je vjerojatna žalba na presudu. U međuvremenu, FUEN će nastaviti svoj rad na zaštiti i promicanju bogate europske jezične i kulturne raznolikosti autohtonih nacionalnih manjina i jezičnih skupina te će pronaći načine za provedbu prijedloga u korist manjina. Već zastupamo njihove interese na sastancima dionika, a implementacija MSPI-ja već je u tijeku u Njemačkoj, gdje je postala dio programa koalicijske vlade. Nastavit ćemo raditi na provedbi u drugim državama članicama”

Europski Parlament je u prosincu 2020. godine značajnom većinom glasova (oko 75 posto) dao snažnu podršku Manjinskoj inicijativi (Minority Safe Pack – milijun potpisa za raznolikost u Europi) koju je pokrenula Federalna unija nacionalnih manjina Europe (FUEN) i pozvao Europsku komisiju da na osnovu prijedloga ove građanske inicijative izradi set prijedloga pravne regulative odnosno svojevrsnih manjinskih zakona na nivou EU kojim bi se dalje poboljšala i osnažila zaštita kulturnih, jezičnih i drugih prava nacionalnih manjina u Europskoj uniji. Nažalost, Europska Komisija je u svom odgovoru početkom 2021. to odbila istakavši u svom obrazloženju da će biti dovoljna i bolja primjena postojećih zakona i politika. Nakon što je Europska komisija odbila Minority Safe Pack Inicijativu pokretač ove ideje Federalna unija nacionalnih manjina Europe (FUEN) tužio je Europsku Komisiju Sudu Europske unije. U tužbi je FUEN izrazio nezadovoljstvo obrazloženjem EK zauzevši stav da je argumentacija zbog koje je inicijativa odbijena nedostatna.

Institut
STINE

Šetalište Bačvice 10
21000 SPLIT, Croatia

tel./fax: ++385/21/488-945

e-mail: stina@st.t-com.hr • stina@zamir.net

web: www.stina.hr

Urednik: Stojan Obradović

Suradnici: Antun Brađašević i Pero Jurišin